

LAPSEN ÄÄNI

2025

Tiivistelmä

Pelastakaa Lapset

LAPSEN ÄÄNI 2025 -kyselyn tiivistelmä

Lapsen ääni on Pelastakaa Lasten vuosittainen kysely, jota on tehty vuodesta 2001. Kyselyn tavoitteena on nostaa lasten ja nuorten kokemuksia julkiseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Tänä vuonna kyselyn aiheina olivat lasten ja nuorten kokemukset hyvinvoinnista, arjesta ja perheen toimeentulosta.

Kyselyn aineistonkeruu toteutettiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa vastauksia kerättiin Verianin väestöedustavassa verkkopaneelissa manner-Suomen alueella yhteensä 1030 iältään 9–17-vuotiaalta. Aineisto edustaa ja on painotettu vastaajien sukupuolen, iän ja asuinalueen mukaan vastaamaan väestöä tässä ikäryhmässä. Toinen vaihe käsitti Pelastakaa Lasten toteuttaman Webropol-verkkokyselyn, joka oli suunnattu 12–17-vuotiaille. Siihen vastasi 1211 lasta ja nuorta.

Molemmissa kyselyissä vastaajat arvioivat taloudellista tilannettaan melko samansuuntaisesti. Noin puolet vastaajista arvioi perheensä hyvin toimeentulevaksi. Heikosti toimeentulevaksi perheensä määritteli 19 % (Verian) ja 13 % (Webropol).

Köyhyys ilmenee lapsilla arjen puutteina

Lähes viidesosa heikosti toimeentulevista lapsista kokee, ettei kotona ole riittävästi ja säännöllisesti ruokaa tarjolla. Ruokaa kuvataan yksipuoliseksi, ja jääkaappi on usein tyhjiällä. Hankintoja joudutaan harkitsemaan tarkkaan, mikä tarkoittaa monille tinkimistä myös hygieniatuotteista sekä tarvittavista lääkkeistä. Uusiin vaatteisiin ei ole välttämättä varaa edes kirpputorilta.

	Heikosti toimeentulevat	Kaikki vastaajat	Hyvin toimeentulevat
Ei riittävästi ja säännöllisesti ruokaa kotona	19 %	7 %	4 %

Lapset kertovat taloudellisen niukkuuden aiheuttavan huolta pärjäämisestä, häpeää perheen tilanteesta sekä syyllisyyttä omista tarpeista, kun he ymmärtävät perheen taloudellisen tilanteen olevan vaikea. Taloudelliset vaikeudet korostuvat etenkin yksinhuoltajaperheissä, joissa resurssit ovat usein rajallisemmat ja arjen haasteet kasautuvat.

Lapset kuvaavat jättävänsä omia tarpeita ja toiveita syrjään tai toteuttavansa niitä itsenäisesti esimerkiksi kesätyörahoilla. Myös perheen yhteisiin hankintoihin osallistutaan mahdollisuuksien mukaan.

Taloudellinen tilanne vaikuttaa merkittävästi lasten ja nuorten mahdollisuuksiin osallistua vapaa-ajan toimintaan. Heikosti toimeentulevista vastaajista vain 28 % kokee voivansa osallistua vapaa-ajan tekemisiin samalla tavalla kuin ikätoverinsa, ja lähes puolet kertoo harrastusten olevan liian kalliita. Moni on myös joutunut lopettamaan harrastuksen tai etsimään maksuttomia vaihtoehtoja. Rajallisten vapaa-ajan mahdollisuuksien koetaan lisäävän ulkopuolisuuden tunteita ja ulosjäämisen kokemuksia.

Köyhyys heikentää lasten hyvinvointia

Kyselyn vastauksista ilmenee, että stressi ja mielenterveyden haasteet ovat yleisiä lasten ja nuorten keskuudessa. Kaikista vastaajista 36 % kokee mielenterveytensä hyväksi, heikosti toimeentulevista näin kokee 23 %. Myös myönteinen suhtautuminen itseensä on monella heikkoa.

	Heikosti toimeentulevat	Kaikki vastaajat	Hyvin toimeentulevat
Pidän itsestäni sellaisena kuin olen	31 %	50 %	61 %

Taloudellisen tilanteen vaikutus hyvinvointiin korostuu heikosti toimeentulevien lasten ja nuorten kokemuksissa, jotka ovat kautta linjan kielteisempiä kuin muiden. Kun perheen arki pyörii huolen ja epävarmuuden ympärillä, heijastuu se mielialaan ja henkiseen hyvinvointiin. Lapset kuvaavat rahaongelmista aiheutuvan surun, ahdistuksen ja stressin heikentävän arjen jaksamista ja positiivisia kokemuksia.

	Heikosti toimeentulevat	Kaikki vastaajat	Hyvin toimeentulevat
Olen huolissani vanhempien jaksamisesta	42 %	20 %	13 %

Moni heikosti toimeentuleva lapsi kantaa jo varhain huolta perheen taloudellisesta pärjäämisestä sekä omista tarpeistaan. Tilanne koetaan stressaavaksi ja epäreiluksi, sillä lapsuutta ei koeta yhtä huolettomaksi verrattuna muihin. Vastuunkanto näkyy myös huolena vanhempien jaksamisesta. Lapset kertovat, että vanhempien stressi rahaongelmista tuntuu pahalta ja heijastuu koko kodin ilmapiiriin negatiivisesti.

Köyhyys haastaa tulevaisuuden suunnitelmia

”Tulevaisuuden toiveiden toteutumista rajoittaa rahapula, toivottomuuden tunne, stressi ja huoli perheen hyvinvoinnista.

Heikosti toimeentulevien vastaajien näkemykset tulevaisuudesta ovat selvästi synkempiä kuin muiden vastaajien. He kokevat harvemmin tulevaisuuden vakaaksi, huolettomaksi, toiveikkaaksi tai turvalliseksi. Usko mielekkään opiskelu- ja työpaikan sekä tärkeiden ihmissuhteiden löytymiseen on muihin vastaajiin verrattuna heikompaa. Moni toivoi tulevaisuudelta ennen kaikkea taloudellista vakautta ja parempaa toimeentuloa. Erityistä huolta aiheuttivat sosiaaliturvaleikkaukset ja niiden vaikutukset arjessa pärjäämiseen nyt ja tulevaisuudessa.

Lapsiperheköyhyyttä voidaan ehkäistä

Lapsen ääni -kyselyn vastaajien mukaan vaikeassa taloudellisessa tilanteessa olevia perheitä tulisi tukea aineellisesti esimerkiksi ruokalahjoituksilla ja raha-avustuksilla. Myös maksuttomat harrastusmahdollisuudet koetaan tärkeiksi. Lisäksi moni toivoo verojen kevennystä pienituloisille sekä lapsilisän maksamista 18 ikävuoteen saakka.

Vastaajat toivovat harkintaa ja perumisia eri aloille kohdistuneille leikkauksille, vankempaa panostusta lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen sekä lasten ja nuorten näkemysten kuulemista ja huomioimista nykyistä paremmin. Erityisesti lapset ja nuoret ovat huolissaan mielenterveyteen liittyvistä asioista, joihin he kaipaavat oikea-aikaista tukea sekä enemmän palveluita.

Mitä päättäjien tulee tehdä valtakunnallisesti?

- Vuosien 2024–2025 lakimuutokset ja toimeentulotuen kokonaisuudistus nostavat entisestään lasten pienituloisuusastetta ja heikentävät perus- ja ihmisoikeuksien suojaa. Sosiaaliturvaan ei tule kohdistaa enää yhtään heikennyksiä. Kaikki vuotta 2026 koskevat, lapsiperheköyhyyttä syventävät, lakimuutokset tulee hylätä. Vaikutusarviointeihin pohjaten on peruttava myös aiempia päätöksiä, jotka ovat olleet lapsen oikeuksien ja edun vastaisia.
- Kansalliseen lapsistrategian kautta pystytään ennaltaehkäisemään johdonmukaisesti yli hallinnonalojen lapsiperheköyhyyttä ja syrjäytymistä. Lapsistrategian toimintakyky tulee taata, jotta Suomi voi jatkossakin sitoutua eurooppalaisen lapsitakuun tavoitteisiin ja kansalliseen köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämisen toimintasuunnitelmaan, jonka tavoitteena on vähentää köyhyys- ja syrjäytymisissä olevien määrää 100 000:lla vuoteen 2030 mennessä. Näistä kolmasosan tulee olla lapsia. Köyhyyden torjunnassa on otettava huomioon haasteet niin maaseudulla kuin kaupungeissa.
- Köyhyydessä eläviä lapsia tulee kuulla paremmin lainvalmistelussa ja politiikkaohjelmien toimeenpanossa ja kuulemisten tulee estää lapsen edun vastaisia päätöksiä.
- Lapsille ja lapsiperheille on tiedotettava tehokkaammin heille kuuluvista palveluista ja Kelan etuuksista.
- Sosiaaliturvauudistuksessa on otettava entistä huolellisemmin huomioon ylisukupolvisen köyhyyden ja syrjäytymisen riskissä olevat perheet, kuten esim. yhden huoltajan kotitaloudet, maahanmuuttajaperheet ja sairastavat perheet.
- Vanhempien työllistymistä tulee tukea ja lisätä osa-aikatyön mahdollisuuksia. Työn ja perhe-elämän yhteensovittamista tulee edistää. Työllistymistä tukevissa palveluissa on tunnistettava monimuotoisen perhetaustan vaikutukset.
- Suomen tulee sitoutua edelleen kunnianhimoisesti Agenda2030 tavoitteeseen 1, joka tähtää köyhyyden vähentämiseen niin kansallisesti kuin globaalisti.

Mitä päättäjien tulee tehdä hyvinvointialueilla?

- Hyvinvointialueilla tulee aluevaltuustokauden aluksi varmistaa, että viranhaltijoilla, ammattilaisilla ja päättäjillä on riittävästi tietoa lapsivaikutusten arvioinnista ja lapsibudjetoinnista, ja ottaa nämä työkalut päätösten valmistelussa johdonmukaisesti säännölliseen käyttöön.
- Perusterveydenhuollon asiakasmaksut nousivat vuoden 2025 alusta 22,5 % ja erikoissairaanhoidon maksut peräti 45 %. Asiakasmaksuja ei tule enää korottaa.
- Lapsilla ja lapsiperheillä tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet saada riittäviä ja oikea-aikaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, myös digitaalisesti, riippumatta siitä, millä hyvinvointialueella he asuvat. Maaseudulla tai kaupungeissa elävät eivät saa olla eriarvoisessa asemassa.
- Lapsille, nuorille ja lasten vanhemmille kohdennettujen ennaltaehkäisevien mielenterveyspalvelujen on vastattava kunkin hyvinvointialueen asukkaiden tarpeisiin riittävän ajoissa. Lapsia ja nuoria koskevista mielenterveyspalveluista tiedon tulee kulkea saumattomasti kunnan ja hyvinvointialueen ammattilaisten välillä. Vanhemmilla ei ole ensisijaista vastuuta tiedon kulun varmistamisesta.
- Hyvinvointialueiden sosiaalityöhön tulee taata riittävät resurssit, joilla voidaan varmistaa riittävä täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki sitä tarvitseville.
- Perheille tulee olla riittävä määrä perhetyön ja kotipalveluiden avulla saatavaa vanhemmuuden tukea ja ohjausta. Lasten hyvän kasvun ja kehityksen tukemiseksi varhaista tukea tulee olla saatavilla lisäksi neuvolassa ja muissa terveydenhuollon palvelussa.

Mitä päättäjien tulee tehdä kunnissa?

- Kuntien tulee varata uuden valtuustokauden alussa budjeteistaan lapsille osuus vähintään yhteen ilmaiseen ja mieluisaan harrastukseen koulupäivän yhteydessä niin kaupungeissa kuin maalaiskunnissa, valmistautuen siihen, että valtion tuki Harrastamisen Suomen mallin toimeenpanoon vähenee entisestään.
- Kunnan päätöksenteossa, kuten talouspäätöksissä, hyvinvointisuunnitelmien laatimisessa ja hyvinvointikertomuksissa, on kuultava pienituloissa perheissä elävien lasten ja nuorten kokemuksia ja etsittävä aktiivisesti heidän kanssaan ratkaisuja köyhyyden ja syrjäytymisen katkaisemiseksi.
- Lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin edistämiseen on saatava riittävän ajoissa ennaltaehkäisevää tukea ja aitoja kohtaamisia nuorten arjen ympäristöissä. Tämä edellyttää sote- ja sivistysalan, nuorisotyön, seurakuntien nuorisotyön ja koulujen välisen yhteistyön vahvistamista sekä riittävien resurssien takaamista.
- Köyhyydessä ja pienituloisuudessa elävien lasten ja nuorten yksinäisyyden kokemuksiin on etsittävä aktiivisesti ulospääsykeinoja.
- Kunnissa on turvattava yhdenvertaiset koulutusmahdollisuudet. Toisen asteen oppilaitosverkon supistuessa kuntien on aktiivisesti etsittävä sellaisia ratkaisuja, joissa yhdenvertainen mahdollisuus opiskella toteutuu edelleen mahdollisista pitkistä välimatkoista huolimatta. Näistä syistä myöskään opiskelijoiden asumisen tukea ei saa entisestään heikentää.
- Kuntien tulee järjestää työllisyyspalvelut niin, että köyhyydessä elävien lasten vanhemmat työllistyvät paremmin ja saavat pysyviä työsuhteita. Tätä työtä tulee tehdä aktiivisesti yksin tai yhdessä muiden kuntien kanssa.

- Maahanmuuttajaperheiden riski syrjäytyä ja jäädä taloudelliseen ahdinkoon on korkea. Siksi kuntien kotoutumisen ja työllistämisen palveluista ei tule säästää.
- Kuntien on kartoitettava tarvetta akuutin ruoka- tai vaateavun järjestämiselle yhdessä yritysten ja yhdistyssektorin kanssa.

Mitä voimme tehdä yhdessä?

- Kannustetaan ja vahvistetaan kohtaamaan ja kohtelemaan toisia ihmisiä kunnioittavasti ja arvostavasti, jotta jokainen voi kokea olevansa yhteisönsä arvokas jäsen taloudellisesta tilanteestaan riippumatta.
- Lapsiperheköyhyyden vähentämisessä tulee hyödyntää yhteisöjen kannattelevaa voimaa. Eri järjestöjen, yhdistysten ja yritysten, seurakuntien ja urheiluseurojen sekä digitaalisen tuen ja paikallisyhteisöjen merkitys on huomioitavaa osana lasten ja perheiden arjen tukea. Yhteistyötä on tärkeää tehdä yli sektorirajojen ja julkisen ja kolmannen sektorin osaamista hyödyntäen.
- Paikallisesti toimiville yhteisöille on taattava resurssit auttaa toimeentulovaikeuksista kärsiviä perheitä neuvonnalla ja riittävillä taloudellisilla avustuksilla.
- Lasten ja nuorten kuulluksi ja kohdatuksi tulemisen mahdollisuuksia on edistettävä yhteisöissä esimerkiksi yhteisillä tapaamisilla ja tilaisuuksilla sekä digitaalisia keinoja hyödyntäen. Lasten toiveita kuulemalla voidaan järjestää esimerkiksi maksuttomia harrastuskokeiluja yhteistyössä kunnan ja harrastusseurojen kanssa.